

राष्ट्री सोनारी राजपत्र

खण्ड : ०१ संख्या : २१ प्रकाशित मिति : २०७८/११/०२

राष्ट्रीसोनारी गाउँपालिकाको स्वास्थ्य तथा सरसफाई ऐन २०७८

नेपालको संविधान तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ को उपदफा (२) को (१) बमोजिम राष्ट्रीसोनारी गाउँ कार्यपालिकाले बनाएको तल लेखिएको बमोजिमका ऐन सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशन गरिएको छ ।

राष्ट्रीसोनारी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
अगैया, बाँके
लुम्बिनी प्रदेश, बाँके

राष्ट्रीयोनारी गाउँपालिकाको स्वास्थ्य तथा सरसफाई ऐन २०७८

प्रत्याख्यान :

राष्ट्रीयोनारी गाउँपालिकाबाटीहरूलाई सबिधान प्रदत्त स्वास्थ्य सम्बन्धी हक्क र अधिकार सुनिश्चित गर्ने र "नेपालको सीवियानको धारा ५७ को उपधारा (४) को अनुसूची ८ र अनुसूची ९ तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ११ मा व्यवस्थित स्थानीय तहको स्वास्थ्य सम्बन्धी काम, कर्तव्य र अधिकारको कायांन्वयन गरी गाउँपालिका क्षेत्रभित्र स्वास्थ्य सेवाको विस्तार तथा विकास गर्न, गराउन स्पष्ट कानूनी व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले नेपालको सीवियानको धारा २०८६ र २०८८ तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा १०२ बमोजिया राज्यीयोनारी गाउँपालिकाको सभाले यो ऐन बनाएको छ ।

परिच्छेद - १

प्रारम्भिक

१. सीमित नाम र प्रारम्भ :

(१) यस ऐनको नाम राष्ट्रीयोनारी गाउँपालिका स्वास्थ्य तथा सरसफाई ऐन, २०७८ रहेको छ ।
 (२) यो ऐन गाउँसभावाट स्वीकृत भई स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित भएको दिन देखि लागु हुनेछ ।

२. परिभाषा : विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागोमा यस ऐनमा,

(क) "प्रमुख" भनाले राष्ट्रीयोनारी गाउँपालिकाको प्रमुखलाई सम्झनुपर्छ ।

(ख) "उप-प्रमुख" भनाले राष्ट्रीयोनारी गाउँपालिकाको उप-प्रमुखलाई सम्झनुपर्छ ।
 (ग) "एन" भनाले राष्ट्रीयोनारी गाउँपालिकाको स्वास्थ्य तथा सरसफाई ऐन २०७८ लाई सम्झनु पर्छ ।

(घ) "कार्यपालिका" भनाले राष्ट्रीयोनारी गाउँपालिकाको कार्यपालिकालाई सम्झनु पर्छ ।

(ङ) "गाउँपालिका" भनाले राष्ट्रीयोनारी गाउँपालिका सम्झनु पर्छ ।

(च) "गाउँसभा" भनाले राष्ट्रीयोनारी गाउँपालिकाको गाउँ सभालाई चुम्भनुपर्छ ।
 (छ) "प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत" भनाले राष्ट्रीयोनारी गाउँपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई सम्झनुपर्छ ।

(ज) "बडा अध्यक्ष" भनाले राष्ट्रीयोनारी गाउँपालिकाको बडा अध्यक्ष सम्झनुपर्छ ।

(म) "बडा सीमिति" भनाले राष्ट्रीयोनारी गाउँपालिकाको बडा अध्यक्ष र यदस्य गर्ने बडा समितिलाई सम्झनुपर्छ ।

(ञ) "स्वास्थ्य शाखा" भनाले राष्ट्रीयोनारी गाउँपालिकाको स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी कामकाज गर्ने गराउनको लागि तोकिएको शाखा / उपशाखा / इकाई भएको लाई सम्झनुपर्छ ।

(ट) "स्वास्थ्य संस्था" भनाले सरकारी स्वास्थ्य सम्बन्धी सम्झनुपर्छ र यो भावनामा प्रचलित कानून बमोजिय स्थापित गैरसरकारी वा निर्जी वा महाकारी वा गैर नाफामूलक समुदायक स्वास्थ्य सम्बन्धी सम्झनुपर्छ ।

(ठ) "गैरसरकारी स्वास्थ्य संस्था" भनाले निजी क्षेत्र, दृष्ट वा लोककल्याणकारी, गुरुती लगायतका सम्याहरूवाट सेवाको साथसाथै नाफामूलक वा गैर नाफामूलक उद्देश्यले नगरपालिका भित्र सम्झालित भवे प्रकारका स्वास्थ्य सम्झाहरू जस्तै अस्ताल, क्लिनिक, नर्सिङ्होम, वैद्यालाना, सुधारकेन्द्र, फार्मसी, अनुसन्धान केन्द्र, डाइनोमिस्स सेल्टर, रक्तसञ्चार केन्द्र आदिलाई सम्झनु पर्दछ ।

(ड) "सीमिति" भनाले यस ऐनको दफा ५ अनुसार गोठित गाउँपालिकास्तरीय स्वास्थ्य सेवा व्यवस्थापन सीमितिलाई सम्झनु पर्दछ ।

(ढ) "उप-सीमिति" भनाले यस ऐनको दफा ७ अनुसार गोठित गाउँपालिकास्तरीय स्वास्थ्य अनुगमन तथा गुणतर मुनिर्धितता उप-सीमितिलाई सम्झनु पर्दछ ।

(ण) "व्यवस्थापन सीमिति" भनाले ऐनको दफा ९ को उपरका (३) अन्तर्गत बनेको स्वास्थ्य सम्झाहरूको सम्झालन तथा व्यवस्थापन सीमितिलाई सम्झनुपर्दछ ।

(त) "मन्त्रालय" नेपाल सरकारको स्वास्थ्य तथा जनस्वास्थ्या सम्बन्धी हेत्तै मन्त्रालय सम्झनु पर्दछ ।

(थ) "सेवाग्राही" भनाले स्वास्थ्य संस्थामा स्वास्थ्य सेवा लिने व्यक्ति सम्झनु पर्दछ ।

(द) "सेवा प्रदायक" भनाले माल्यता प्राप्त शिक्षण संस्थावाट स्वास्थ्य सेवाका विषयमा निरिचित योग्यता वा तोलिम हासिल गरी स्वास्थ्य संस्थामा कावरत चिकित्सक, स्वास्थ्यकर्मी र सामुदायिक स्वास्थ्य कार्यकर्ता सम्झनु पर्दछ ।

(घ) "स्वास्थ्यकर्मी" भनाले प्रचलित कानून बमोजिय स्वास्थ्यकर्मीको रूपमा सम्झित परिपदमा दर्ता भएको व्यक्ति सम्झनु पर्दछ ।

(न) "स्वास्थ्य सेवा" भनाले आधुनिक चिकित्सा (एलोच्यायी), आयुर्वेद, होमियोपाथी, धूनानी, प्राकृतिक चिकित्सा, योग, अकृतन्त्र चिकित्सा पद्धतिमा आधारित भई प्रदान गरीने प्रतिक्रात्मक, प्रबन्धनात्मक, निरानामक, उच्चारात्मक, पुनर्स्थापनात्मक र प्रधामक (यालिएट्रिम) सेवा सम्झनु पर्दछ ।

(प) "आधारभूत स्वास्थ्य सेवा" भनाते सभी ऐनमा उल्लेखित आम नागरिकों स्वास्थ्य आवश्यकता पूर्तिका लागि राज्यबाट सुलभ रूपमा निष्पुल उपलब्ध हुने प्रबङ्गनाल्मक, प्रतिकाराल्मक, निदानाल्मक, उपचाराल्मक र पुनस्थापनाल्मक सेवा सम्झनु पर्दछ ।

(फ) "निजी" भनाते सेवाको संगसरी नापाको समेत उद्देश्य राई सञ्चालन हुने स्वास्थ्य सेवा भनेर सम्झनु पर्दछ ।

(ब) "स्वास्थ्य सेवा व्यवसाय" भनाते स्वास्थ्य उपचारको लागि चाहिने सेवा प्रकारका औषधी, औजार, उपकरण तथाहरू जस्तादैन गर्ने उद्योग, दुवानी, बण्डारण, विक्री वितरण गर्ने तथा परामर्श दिने स्वास्थ्य व्यवसायलाई जुझनु पछं ।

परिच्छेद - २

आधारभूत स्वास्थ्य सेवा र सेवा प्रदायक सम्बन्धी व्यवस्था

३. आधारभूत स्वास्थ्य सेवा तथा सेवा प्रदायकहरू :

- (१) सबै नागरिकहरूले सधीय तथा प्रदेश कानूनले तोके बमोजिमको गुणस्तरीय आधारभूत स्वास्थ्य सेवा बिना भेदभाव सर्वसुलभ र निशुल्क पाउने अधिकार हुनेछ ।
- (२) उपदका (१) बमोजिमको आधारभूत स्वास्थ्य सेवाहरूमा गाउँपालिकाले थप गर्न सक्नेछ । यस गाउँपालिका सेवाहरूको हकमा आर्थिक भार गाउँपालिकाले व्यहोर्नु पर्नेछ ।
- (३) स्थानीय स्तरमा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने स्वास्थ्य सेवा प्रदायकहरू देहाय बमोजिमका हुनेछन् ।

(क) सरकारी : सरकारी स्वामित्वमा गाउँपालिकाभित्र सञ्चालन भएका प्रीतिष्ठान,

- प्रायोगिक अस्ताल, प्रायोगिक स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य केन्द्र, आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र, शहरी स्वास्थ्य केन्द्र, सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई, आयूवेद औषधालय तथा प्राकृतिक चिकित्सा केन्द्र, गाउँघर लिनिक, खोप किलिनिक, आयूवेद केन्द्रहरू लगायतका सरकारी स्वास्थ्य सेवा प्रदायक निकाय हुनेछन् ।

(ब) निजी : निजी क्षेत्रबाट सञ्चालित मोडिकल कलेज, अस्ताल, नरिंद्र होम, पोलिक्लिनिक, क्लिनिक, निदान केन्द्र, फार्मसी लगायतका निजी स्वास्थ्य सेवा प्रदायक निकाय हुनेछन् ।

४. सेवा प्रदायमा साफेदारी गर्ने सम्बन्धी :

(ग) सामुदायिक, टट्ट वा लोककल्याणकारी सम्बाहनको अधिनियम, सामुदायिक समितिमा रहेका र टट्ट वा नोक्कल्याणकारी सम्बाहन मार्फत सञ्चालन भएका अस्ताल, स्थान्य केन्द्र, धूम्पी निर्मानक लगायतका स्थान्य यस प्रदायकहरू हुनेछन् ।

परिच्छेद - ३

स्वास्थ्य संयन्त्र सम्बन्धी व्यवस्था

५. गाउँपालिका स्वास्थ्य सेवा व्यवस्थापन समिति :

- (१) गाउँपालिकाको स्वास्थ्य क्षेत्रको नीति, खानीहरू निर्माण तथा कार्यालयमन गर्ने र गाउँपालिका क्षेत्र रहेका सरकारी, निजी, सामुदायिक, टट्ट वा लोककल्याणकारी स्वास्थ्य संस्थाहरूको रेखदेख, समन्वय, अनुगमन, नियमन र व्यवस्थापन गर्ने देहाय बमोजिमको गाउँपालिका स्वास्थ्य सेवा व्यवस्थापन समितिको गठन गरिनेछ ।
- (२) गाउँपालिका प्रमुख
- (ख) गाउँपालिका उप-प्रमुख
- (ग) सामाजिक विकास समिति संयोजक - अध्यक्ष - उपाध्यक्ष
- (घ) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत - सदस्य
- (ङ) महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाहरू मध्येवाट प्रमुखले तोकेको १ जना - सदस्य
- (च) स्वास्थ्य स्वयं सेविकाहरू मध्येवाट प्रमुखले तोकेको १ जना - सदस्य
- (छ) कार्यपालिका सदस्यहरू मध्येवाट कार्यपालिकाले तोकेको १ जना महिला सहित २ जना - सदस्य
- (ज) स्वास्थ्य क्षेत्रका विभागहरू मध्येवाट प्रत्येक दुई वर्षमा परिवर्तन हुने गरी पोलिक्लिनिक, क्लिनिक, निदान केन्द्र, फार्मसी लगायतका निजी स्वास्थ्य सेवा प्रदायक निकाय

(४८) स्वास्थ्य लोकमा कार्यरत दीर्घवारी अस्थी लोका निती लोकों परिवर्तन

(अ) नारदपाणीनम् या चत्वारस्त्रयं भास्या पूर्वस्थ

卷之三

साहित्य संक्षेप

(२) विद्युत विभाग का सभी विभागों का विवरण आपसमें बदलाव दें।

६. यादेपालिका स्वास्थ्य तंत्र अवस्थाएँ नीतियों का, यतेव र जीवन्तर :

अनुसार दृष्टिकोण

(क) या दोपीलिवालो छेष्ठातिकार खिचडी रक्षास्थानेवा तथा सरसफाईवा अप्रतिकृत आहे.

तत्त्वादर्थक विवेचन करने साउपानवारों ज्ञानविकलामा ज्ञानार्थ
स्थानम् तथा सर्वप्राण सम्बन्धी भाष्यक तथा आवधिक योजनाहरू तयार
गये ।

（一）
此卷所載之詩，多為唐人所作，其題目與內容，均與前卷所載者，有相合者，亦有相異者。其相合者，則以爲唐人所作，其相異者，則以爲宋人所作。

(२) यात्रुपालिका लेखनीय स्थानव अस्थानव तथा स्थानस्थोवा व्यवसायहरु

मध्यनकालीन अनुसारि अन्तिम वर्षों तक आवश्यक सिफारिश/राय प्रदान

1000

(२) वस्त्राभ्यां शरीरा एव स्थानयोग्योदा अथस्यापनका लायि आवश्यक जनशक्तिः

अथवा यह स्वार्थ गुणमनीय, भाष्यादित र अवधित बनाउने।

(३) यात्रापालविषयक स्थापना अधिक स्थानम् वर्गाद्वयम् दरबन्दी, सवा, सुवधाधि

(४) स्वास्थ्य संरक्षण, स्वास्थ्य सेवा अवसाय र अवस्थापन समितिहस्तान्

निर्देशन दिये, आगरका २ सचेन याराउने।

(अ) अप्राप्य तत्त्वं तद्या तत्त्वं अप्राप्य तत्त्वं अवश्यम् यहस्यो अनुभवेत्, मुल्लिङ्केन तत्त्वा अपर्याप्तेभ्य चर्मां अवश्यक व्यवस्था मिलहि ।

(क) स्वास्थ्य संस्था नेत्र स्वास्थ्य सेवा अवसायम् आबद्ध कर्मचारीहस्ताहृ

याय सम्बादन योग्यता प्रदान हुए गरी यथोपात्मक मुद्दाविवेशण गर्ने ।

(२) समितिको बैठक र निर्णय सम्बन्धमा :-

(क) समितिको वैठाक चौमासीक रुपमा बन्नुपर्नेछ । असरबद्धता बन्न्यार

सामानका अध्यक्षका निर्वाचनमा मरण साक्षये कुरुक्षेत्र दला दृष्ट

(४) समितिको कुल सदस्य महालालो पराम ग्रन्थालय भवन बडी सदस्यहरू

(प) उपस्थित भएमा सीमातिको बैठकको माननि यथादूरक भद्रता पुरेको माननेहो ।

(१०) तामाक्षरा वृद्धिया वृद्धियाकारी हो जाए तभी इन्हें अपना चैतकयों अध्यात्मा गणे चारिले नियांयक मत दिनेछूँ।

(य) समिति आवश्यक ठानेमा जनस्वास्थ्य क्षेत्रमें सम्बद्धित करे और वह

(इ) सम्पत्तिको बढाउको विधिवत्तरीकरणमा ज्ञानवाय गत बदलाव।

बामोजिम हुनेछ ।

५. गाउँपालिका स्वास्थ्य अनुगमन तथा गुणस्तर सुनिश्चितता उप-समिति :

- (१) गाउँपालिका क्षेत्र भिन्न रहेका सरकारी तथा नैरसरकारी स्वास्थ्य संस्थाहरूबाट प्रवाह भइरहेको स्वास्थ्य सेवाका अनुगमन तथा गुणस्तर सुनिश्चितताका लागि गाउँपालिका स्वास्थ्य सेवा व्यवस्थापन समितिको मातहतमा रहने गरी देहाय बमोजिमको स्वास्थ्य अनुगमन तथा गुणस्तर सुनिश्चितता उप-समिति रहने छ।
- (क) गाउँपालिका उपमुख
- (ख) सामाजिक विकास समिति संयोजक
- (ग) गाउँ सभाका सदस्यहरू मध्येबाट अध्यक्षले तोकेको १ जना महिला सदस्य
- (घ) गाउँपालिका योजना तथा अनुगमन शाखा प्रमुख
- (ङ) गाउँपालिका सदस्यसेवा व्यवस्थापन समितिले तोकेको एक जना निसिंड प्रतिनिधि
- (च) स्नानीय उपभोक्ता हित संरक्षण मञ्चको प्रमुख वा प्रतिनिधि एक जना - सदस्य
- (छ) गाउँपालिका स्वास्थ्य शाखा प्रमुख
- (२) गाउँपालिका स्वास्थ्य अनुगमन तथा गुणस्तर सुनिश्चितता उप-समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय अनुसार हुनेछ:
- (क) स्वास्थ्य सेवा प्रवाह सम्बन्धी तथा/प्रमाणको बारेमा छलफल तथा विश्लेषण गरी अनुगमन योजना बनाइ अभिलेखिकरण गर्ने।
- (ख) स्वास्थ्य संस्था तथा स्वास्थ्य सेवा व्यवसायहरूको अनुगमन, सुपरीवेक्षण तथा मुल्याइकनको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाउने।
- (ग) अनुगमनको क्रममा दीर्घाका विषयवस्तुहरूमा आवश्यक सुझाव, अनुशिष्ठण तथा लिंबित पृष्ठोपाय प्रदान गरी सुधारका लागि कार्यपोजना तथार पार्न सहयोग गर्ने।
- (घ) अनुगमन पश्चात प्रतिवेदन तथार पारी गाउँपालिका स्वास्थ्य सेवा व्यवस्थापन समितिलाई प्रतिवेदन पेश गर्ने।
- (ङ) स्वास्थ्य संस्था तथा स्वास्थ्य व्यवसायसँग आवढ कर्मचारीहरूलाई कार्य सम्पादन सम्भोता अनुकूल हुने गरी सहयोगात्मक सुपरीवेक्षण गर्ने।
- (च) स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर सुनिश्चित गर्ने गराउने।
- (छ) स्वास्थ्य अनुगमन तथा गुणस्तर सुनिश्चितता उप-समितिको बैठक उप-समितिले नै निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

६. स्वास्थ्य संरक्षा मञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति सम्बन्धी व्यवस्था :

- (१) गाउँपालिकाले नोकिएको मापदण्डमा १५ वैयायामा भ्रमताको अस्पताल स्थापना गरी सञ्चालन गर्ने यस्तो। यस्तो अस्पताल सञ्चालन गर्ने गाउँपालिकाले आवश्यक कानूनी व्यवस्था गर्ने यस्तो।
- (२) उपदण्ड (१) बमोजिम स्थापित अस्पताल सञ्चालन तथा व्यवस्थापनका लागि देहाय बमोजिम रहने गरी अस्पताल सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति रहनेछ।
- (क) गाउँपालिका प्रमुख
- (ख) गाउँपालिकाभिन्न व्यापारित अस्पताल सञ्चालकाले निवारण गरे बमोजिमको योग्यता पुँगेको व्यक्ति मध्येबाट कायांपालिकाबाट मनोनित व्यक्ति - अध्यक्ष
- (ग) सामाजिक विकास समितिको संयोजक
- (घ) सम्बन्धित अस्पताल रहेको बडाको बडा अध्यक्ष
- (ङ) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत वा निजले तोकेको व्यक्ति
- (च) गाउँपालिका स्वास्थ्य शाखाको प्रमुख
- (छ) गाउँ कार्यपालिकाबाट मनोनित महिला सदस्य एक जना
- (ज) गाउँपालिका तहको अस्पतालको निसिंड ईन्चार्ज एक जना
- (झ) गाउँपालिका उद्योग व्यापार संघको अध्यक्ष वा प्रतिनिधि
- (ञ) गाउँपालिका तहको अस्पतालको मेरि
- (३) गाउँपालिका अन्तर्गतका स्वास्थ्य चौकी, आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र, आवृद्ध औषधालय र सामुदायिक स्वास्थ्य ईकाइहरूको सञ्चालन तथा व्यवस्थापनका लागि देहाय बमोजिमको व्यवस्थापन समिति रहनेछ:
- (क) गाउँपालिका प्रमुख
- (ख) सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्था अवैस्थित बडाको बडा अध्यक्ष
- (ग) समितिले मनोनित गरेको निवाचित महिला सदस्यहरू मध्येबाट एकजना - उपायक्ष एक जना महिला
- (घ) सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्था तथा रहेको क्षेत्रको विधालयका प्रमुख/प्राचार्य मध्येबाट सदस्य
- (ङ) स्थानीय व्यापार संघको प्रतिनिधि एकजना
- (च) समितिबाट मनोनित स्वास्थ्य क्षेत्रको जानकार महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरू मध्येबाट एकजना
- (छ) सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्था रहेको बडा कार्यालयको बडा सचिव
- (ज) सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाको प्रमुख

(४) समितिका पदेन सदस्यहरू सरकार, समीतिका वडाका प्रमुख, लोकक प्रतिनिधि, प्रारंभिकसाथा बडाका यायेकारी अधिकारी र समीतिका सम्पादक प्रमुखको पदिलो बैठकले उपदण्डा (५) बमोजिम मनोनित हुने समितिका प्रमुखसहरूको मनोनयन गर्नेछ ।

(५) उपदण्डा (६) बमोजिम गठन हुने समितिमा पुरुष अध्यक्ष रेको अवस्था भएपा माहिला उपायध्यक्ष र माहिला अध्यक्ष भएको हक्कमा पुरुष उपायध्यक्षको अवस्था पुरुषनेहरू । समितिमा ब्रातिनिधित्व हुने स्वास्थ्य सेवा रेको शेषका विधालयका प्रमुख / प्राचार्य मध्ये एक जना माहिला मनोनित हुने प्रावधान अनुसार माहिला प्रमुख / प्राचार्य नभएको अवस्थामा अवस्थापन समितिले स्वास्थ्य शेषका योगदान दिन सबैने माहिला ब्रातिनिधित्व भएकाहरू एकजना मनोनित गर्न सक्छेष ।

(६) अवस्थापन समितिको बैठकमा निम्न बमोजिम देखेको अनिवार्य प्रतिनिधित्व रहने गरी सदस्यहरू आमनित गर्नुपर्नेछ ।

(क) दीनित जनजातिबाट

(ख) असाइ, अशक्त वा जेठ नागरीकहरू सांख्येबाट - १ जना

(ग) विशेषकिशोरीहरूको तफेबाट - १ जना

(७) गाउँपालिकास्तरमा स्वास्थ्यसेवा प्रवाह गर्ने निजी, गैरसरकारी तथा दातु संस्थाका आयोजना र चार्यक्रमका प्रतिनिधिहरूलाई समितिको बैठकमा आमनित सदस्यको सम्मान सलन गराउन सक्छेष ।

(८) स्वास्थ्य संस्था स्तरमा स्वास्थ्य सेवा प्रवाहमा दोहोरोपन नहुने अवस्था सुनिश्चित गर्नेका लागि दीनित स्वास्थ्यसंग सम्बन्धित अन्य समितिहरूको विघ्नन गरी ती सोमीतहरूले गरी आएको कार्यहरू पनि यसै ऐनमा अवस्था भए अनुसार गठित सोमीतले गर्ने अवस्था निलाउनु पर्नेछ ।

(९) उपदण्डा (१) र (२) बमोजिम गठन भएका अवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

(क) नेपाल सरकारबाट जारी गरिएको आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रवाह र न्युनतम सेवा मापदण्ड कार्यान्वयनको सुनिश्चितता गराउने ।

(ख) स्थानीय सरकार सञ्चालन एन, २०७५ को दफा ११ उपदण्डा (५) मा भएको गाउँपालिकाको एकल अधिकार क्षेत्र अन्तर्गत उल्लेख भएका स्वास्थ्य र सरकारफोइर्नंग सम्बन्धित (वृद्धि १ दीख १२) कार्यक्रमहरूको आफ्नो कार्यक्रमित्र कार्यान्वयनका लागि अवस्थापन, समन्वय र सहजीकरण गर्ने ।

(५) समानीय शक्ति सञ्चालन एन, २०७५ को दफा ११ उपदण्डा (५) मा उल्लिखित प्रक्रिया २ समानीय शक्तिको शक्ति सञ्चालनमा उल्लिखित प्रमोन्त्रका स्वास्थ्य सम्बन्धी कार्यक्रमहरू (वृद्धि १ दीख १२) आफ्नो कार्यक्रमित्र आवश्यक भावान्वयनका लागि गरिएप, समन्वय र गठनीकरण गर्ने - अनुभूति (२) ।

(६) स्वास्थ्यको कुहरू सामानिक सामूहिक र आर्थिक नियोगीक नियन्त्रणका कारणबाटे परिवर्तित जीवनशैली तथा जीवितमपार्ट जीवनसाथीका स्वास्थ्यमा पर्ने सबैने प्रतिकूल प्रभावहरूको पहिचान गर्ने र नम्ने गोपनीकरण बदल जनवेतताना अभिवृद्धि जल्दा कार्यक्रमहरू लागु गर्ने नेतृत्व प्राप्त गर्ने ।

(७) स्वास्थ्य संस्थाको भौतिकका कार्ययोग, जनयज्ञ, नीवात जनयज्ञ, जीवित र पछाडी परेका वर्ग, गरीब र निम्नाल्लाकृत वर्ग नियोगीरण गर्ने र स्वास्थ्य तथा गहनेगी कार्यक्रम सञ्चालन गर्नका लागि स्वास्थ्य तहमा नियन्त्रित तथा सहजीकरण गर्ने ।

(८) सर्वसुलभ र गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको पहुच र उपलब्धता सुनिश्चित गराउनका लागि आवश्यक मानव योत अवस्थापन सम्बन्धी लायं गर्ने तथा

सेवा प्रदायक र स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई सहज रुपमा कायं गर्ने अनुकूल तथा सुरक्षित बातावरण सूजना गर्ने र उच्च कायं सम्माननका लागि ग्रान्त्याहित गर्ने ।

(९) स्वास्थ्यसंस्थानाट प्रदान गरिएको सेवा, सेवा प्रदायकहरूको कार्यसम्मान र स्वास्थ्य सेवा उपभोगको नियमित समीक्षा तथा मूल्याङ्कन गरी पुरन्वर्त समेत गर्ने ।

(ज) स्वास्थ्य संस्थाको भौतिक पूर्वाधार तथा सेवा प्रवाह (भवन, औपाय, औजार उपकरण, फर्निचर) को लागि स्वास्थ्य संस्थाको नियमित स्व-मूल्याङ्कनका आधारमा आवश्यक स्थानीय वित्त स्रोत सञ्चनहरूको पहिचान तथा परिचालनमा सहयोग गर्ने र सो अवस्थापनका लागि सम्बन्धित निकायमा आवश्यक सिफारिस, छलफल, बहस, पैरवी गर्ने ।

(झ) स्वास्थ्य सूचनाको उचित अवस्थापन गर्न स्वास्थ्य सम्बन्धी तथ्याङ्क, सूचना सङ्कलन, विश्लेषण गरी सोको उपयोगमा बढ़ि ल्याउने । अभिलेख तथा प्रतिबेदनलाई सुनिश्चित गरी यसको मासिक तथा आवश्यक समीक्षा गर्ने ।

(ज) स्वास्थ्य संस्थाको भौगोलिक कार्यक्रम भित्रको स्वास्थ्य समस्या र आवश्यकताको विश्लेषण गरी तथ्यमा आधारित योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन गर्ने ।

(ट) स्वास्थ्य सेवामा सुशासनलाई मध्यनजर गरी जन सहभागिता र सामाजिक जबाबदेहिता सुनिश्चित गर्दै सेवागाहीमैत्री स्वास्थ्य सेवालाई सुइडिकरण गर्ने सहयोग तथा सहजीकरण गर्ने ।

(ठ) विद्युतीय स्वास्थ्यको अवधारणालाई स्थानीय स्तरमा विकास गरी कमशः लागु गर्ने जाने । सोको कार्यान्वयनका लागि गाउँपालिकाअन्तर्गतको समिति र स्वास्थ्य शाखासँग आवश्यक सम्बन्ध गर्ने ।

(ड) केन्द्र, प्रदेश र स्थानीय सरकारले चलाएका स्वास्थ्य सम्बन्धी कार्यक्रम तथा अभियानहरूलाई सफल पार्ने आवश्यक कार्य गर्ने ।

(ढ) स्वास्थ्यसंस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिका अन्य काम, कर्तव्य अधिकार र बैठक सम्बन्धी अन्य व्यवस्था कार्यपालिकाले तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(१०) स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको कार्यकाल पाँच वर्षको हुनेछ ।

(११) व्यवस्थापन समितिको भ्याद सकिनु भन्ना एक महिना आगावै नयाँ व्यवस्थापन समितिको गठन गरी बहालबाला व्यवस्थापन समितिले पदभार हस्तात्तरण गर्न पर्नेछ । यसो हुन नसकेका वा व्यवस्थापन समिति गठन विवादित भएमा तोकिए बमोजिम व्यवस्थापन समितिको गठन स्वास्थ्य सेवा व्यवस्थापन समितिको सिफारिसमा कार्यपालिकाले गर्नेछ ।

(१२) कुनै पनि व्यक्ति दुई कार्यकाल भन्ना बढी स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिमा रहन सक्ने छैन । तर पदनको हकमा यो लागु हुने छैन ।

९. स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति विवरण गर्नी सकिन्ने :

(१) व्यवस्थापन समितिले तोकिएको जिम्मेवारी पुरा गर्न नसकेको भनी गाउँपालिकाको स्वास्थ्यसेवा व्यवस्थापन समितिले मनासिव कारण र तथ्य सहित कार्यपालिकामा सिफारिश गरेमा सोको कारण खुलाई कार्यपालिकाले तोकिएको प्रक्रिया पुरा गराई व्यवस्थापन समितिलाई विघटन गर्न सक्नेछ । तर यससी विघटन गर्नु अघि स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिलाई आफ्नो सफाइ पेश गर्न मानसिव मौका दिइनेछ ।

(२) उपदण्ड (१) बमोजिम स्वास्थ्यसंस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन मार्गमान विधान भएपछि अर्को समिति गठन नभएपन्न वा अन्य कुनै कारणले मार्गमान विधान नभएसम्म कार्यपालिकाले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद - ४

स्वास्थ्यकर्मी तथा स्वास्थ्य स्वयम् भेवक सम्बन्धी व्यवस्था

१०. गाउँपालिकाको स्वास्थ्य शाखाको जनराति व्यवस्था :

(१) गाउँपालिकाको स्वास्थ्य शाखामा निम्न अनुसारको दरबन्दी रहनेछ :

(क) अधिकृत छैटी तह (स्वा.हे.ई) १ जना

(ख) अधिकृत छैटी तह (स्वा.क.न/ज.न) १ जना

(ग) सहायक पाँचौ तह (स्वा.हे.ई) १ जना (करार सुवा)

(घ) कार्यालय सहयोगी १ जना (करार सुवा)

(२) गाउँपालिकामा स्वास्थ्य शाखा हेन गाउँपालिका अन्तर्गत कार्यरत हेल्प इन्स्पेक्सन समूह मध्येबाट कार्य जेष्ठाको आधारमा कार्यपालिकाले तोकिए एकजना शैक्षिक योग्यता, कार्य जेष्ठाको आधारमा छ्वैनोट गरिनेछ ।

(३) स्वास्थ्य शाखा प्रमुखहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

(क) योजना तर्जुमा तथा बजेट व्यवस्थापन :

(१) गाउँपालिकास्तरीय सामाजिक विकास समिति, स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति र गाउँ कार्यपालिकासँग सहकार्य र सम्बन्ध गरी स्थानिय तहको स्वास्थ्य सूचाङ्ग पहिचान गरी तथ्यमा आधारित स्वास्थ्यको वार्षिक योजना तर्जुमा र बजेट तयार गर्ने ।

(२) वार्षिक स्वास्थ्य योजना तथा बजेट स्वीकृतीको लागि पारिषदमा पेश गर्ने ।

(३) संघबाट सशर्त रूपमा प्राप्त कार्यक्रम तथा बजेट तथा गाउँपालिकाको वित्तीय समानिकरणबाट स्वीकृत कार्यक्रम तथा बजेट तथा अन्य गैरेसरकारी निकायबाट प्राप्त हुने कार्यक्रम समेतलाई समेती एककृत वार्षिक कार्यपोजना तयार गर्ने ।

(४) स्वीकृत कार्यक्रम बजेट नियमानुसार समयमै खर्च हुनेगरी प्रभावकारी ?पमा कार्यान्वयन गराउने ।

(५) स्वीकृत कार्यक्रमहरू सञ्चालनको लागि आवश्यकताको आधारमा स्वास्थ्य चौकीहरूलाई परिचालन गर्ने ।

(ब) भारत स्वास्थ्यसेवा सञ्चालन तथा प्रवदन :

(१) जावारकूट एवं अन्य विद्युतीय संरचनाएँ तथा उपकरणों का विकास करना।

नवजात शिशु स्वास्थ्य कार्यक्रम, पोषण, मनुदायमा आधारित नवजात शिशु
तथा बाल रोगको एककृत व्यवस्थापन कार्यक्रम, परिवार नियोजन सेवा, औलो, कालाजार, क्षयरोग,
किशोर किशोरी यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य सेवा, औलो, कालाजार, क्षयरोग,
कुट्टरोग र हतिपाईंले रोगहरूको नियन्त्रण कार्यक्रम, एच=आई=भीरपइस
एवम् यौन रोग नियन्त्रण कार्यक्रम, नसर्ने रोगहरूको रोकथाम तथा मानसिक
स्वास्थ्य कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मुल्याङ्कन गर्ने .

କାବ୍ୟ ଶର୍ମଦା ପ୍ରମାଣଦା

(७) महामारी एवं ब्रह्मद्वयस्थापन :

गेन र सो संख्या प्रतिकार्य यज्ञना बनाउने र जलान्तरी भएको व्यवस्थापनको लागि स्थानीय तह र बडा स्तरमा दुत प्रतिकार्य टोली गठन

(८) आपूर्ति व्यवस्थापनः

(१) स्थानीय स्तरमा औपर्युक्ति र स्वास्थ्य उपकरणको समयमा त्रै खरिद गर्ने प्रक्रमण तथा परिमाण निर्धारण लगायतका प्राविधिक कार्य गर्ने ।
 (२) स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी औपर्युक्ति, उपकरण तथा औजारहरू सुरक्षित भएँडारणको व्यवस्था मिलाउने ।

(३) स्वास्थ्य संस्थाहरूमा आवश्यक औपची, उपकरण एवं औजारहरूको कमी हुन नदिन त्यहाँ बाट माग भए अनुसार सामाग्री समयमा नै उपलब्ध

(४) स्वास्थ्य संस्थाहरुमा आपूर्ति सम्बन्धी अभिलेख सहि राखिएको सनिधिचत गराउने व्यवस्था मिलाउने र सो सम्बन्धी ओभिलेख राख्ने ।

गर्ने तथा स्वास्थ्य संस्थाहरूवाट आपूर्ति सम्बन्धीको प्रतिवेदन नियमित रूपमा प्राप्त गर्ने तथा सो को विश्लेषण गरी आवश्यक कारबाही गर्ने ।

(५) स्वास्थ्य शिक्षा तथा जनस्वास्थ्य सेवाको सञ्चालन तथा प्रवर्धन गर्नुका साथै विद्यालय स्वास्थ्य कार्यक्रम सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्ने ।

(६) महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविका कार्यक्रमको प्रभावकारी सञ्चालन, अनुगमन तथा अन्य आवश्यक व्यवस्थापन गर्ने ।

(४) अनुगमन तथा संपरिवेशण :

(१) नियमित रूपमा स्थानीय स्तरभासा सञ्चालित स्वास्थ्य कार्यक्रमको अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण गर्ने कार्यालयका र चेकलिट तयार गरी मोहि अनुगम प्रक्रियामन तथा सुपरिवेक्षण गर्ने तथा आवश्यक पृष्ठपापण एवं+ कारबाही गर्ने ।

(च) अभिलेख तथा प्रतिवेदन :

(१) स्थानीय तहमा रहेका सबै स्वास्थ्य संस्थाहरूबाट प्रदान गारिएका स्वास्थ्य सेवाका अभिलेखहरू स्वास्थ्य व्यवस्थापन सचना प्रणाली (एच.एम.आई.एस.)

अनुसार राखिएको सुनीश्चत गर्ने र स्वास्थ्य संस्थाहल्लबाट नियमित प्रभासमयमा नै एच.एम.आई.एस. प्रतिवेदन प्राप्त गर्ने ।

(२) स्वास्थ्य संस्थामा आवश्यक पर्ने अभिलेख र प्रतीतेदन फारमहरू बर्ण भरिए पुने परिमाणमा भए नभएको सनाशिवत गर्ने ।

(३) स्वास्थ्य संस्थान प्राप्त एच.एम.आई.एस. प्रतिवेदन अध्ययन गरी त्रुटि भए सम्भाजने २ डिएच.आई.एस. ३ (DHIS-2 Software) मा समयमा नै

(४) मातहतका स्वास्थ्य संस्थाहरूको प्रतिवेदन अध्ययन गरि नियमित रूपमा

(५) गाउँपालिकाको स्वास्थ्य प्रारम्भिकत्र (हेल्प ग्रोफायल) तयारी तथा नियमितराने।

(६) स्वास्थ्य संस्था एवं स्थानीय तहको मार्शिक चौमार्शिक अध्यवधिक तथा अध्यवधिक गर्ने गराउने ।

(८) स्वास्थ्य जनशक्तिको व्यवस्थापन : वार्षिक समिक्षा तथा प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्ने ।

(१) स्थानीय तहमा रहेका स्वास्थ्यसेवाका जनशक्तिहरूको विवरण राख्ने, अध्यावधिक गर्ने सेवा प्रवाहको लागि आवधुयक जनशक्तिको प्रयोग तथा

(3) सो को प्राप्तीको लागि सम्बन्धित निकायहरूसँग आवश्यक सहकार्य गर्ने ।

બ્રહ્મજી

(३) स्थानीय स्वास्थ्यकर्मीहरूको भ्रमता अभिवृद्धिया लागि आवश्यक सालिम

सञ्चालन र व्यवस्थापन गर्ने ।

(ज) स्थानीय आवश्यकता अनुसार स्वास्थ्य कार्यक्रमका क्षेत्रहरूमा जनसहभागिता र समुदायको साक्रिय परिचालन गर्ने तथा स्थानीय स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन र सम्बन्धी तथा व्यवस्थापन समितिसँग समन्वय र सहकार्य गर्ने ।

(झ) स्थानीय तथा सरसफाई सम्बन्धी कानून, नीति, रणनीति, मापदण्ड, निर्देशिका लगायत अन्य मार्गदर्शनहरू तयार गर्ने एवं

नियमन गर्ने लक्षिकरण गर्ने ।

(ञ) स्थानीय निकायबाट स्वीकृत स्वास्थ्य र सरसफाई सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड तथा योजनाहरू कार्यान्वयन तथा नियमन गर्ने र गराउने ।

(ट) स्वास्थ्यमा सुशासन कायम गर्ने जस्त अन्तर्गत सबै स्वास्थ्य संस्थाहरूमा नानारिक बढापन, नियुल्क औषधीहरूको विवरण, बारिक रूपमा स्वास्थ्य क्षेत्रको सामाजिक लेखा परिक्षण, सबै स्वास्थ्य संस्थाहरूमा जुनासो पेटिकाको व्यवस्थापन, सबै स्वास्थ्य संस्थाहरूमा सेवाग्राही सन्तुष्टि फारमको आधारमा स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर अधिकृदि आदिको सुनिश्चित गर्ने ।

(ठ) आयुर्वेदक, आमची, होमियोप्याथिक, प्राकृतिक चिकित्सा लगायतका परमरागत स्वास्थ्य उपचार सेवाको गुणस्तर नियन्त्रण तथा आवश्यक व्यवस्थापन गर्ने ।

(ड) स्थानीय स्तरमा औषधीजन्य बनस्पति, जीडियुटि र अन्य औषधीजन्य वातुको उत्पादन, प्रशोधन, गुणस्तर नियन्त्रण र वितरण गर्ने आवश्यक निकायहरूमाँ समन्वय र सहकार्य गर्ने ।

(ढ) स्थानीय आवश्यकता अनुसार प्रादेशिक तथा संघीय लक्ष प्राप्तीको लागि अन्य थप सेवा एवं कृयाकालाहरू सञ्चालन गर्ने ।

(ण) आवश्यकता अनुसारको दैनिक प्रशासनिक कार्यहरू तथा गाउँपालिकाले तोकेको अन्य कार्यहरू गर्ने ।

११. कर्मचारी व्यवस्थापन :

(१) गाउँपालिका अन्तर्गतका स्वास्थ्य संस्थामा आवश्यकता अनुसारको जनशक्ति करारमा भर्ना गर्ने सक्नेछ ।

(२) स्थानीय गाउँपालिकाले तोके बमार्जिम हुन्नेछ । सुविधा गाउँपालिकाले तोके बमार्जिम हुन्नेछ ।

(१) गाउँपालिका भित्रका याकारी स्वास्थ्य संस्थाहरूमा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रवाहका लागि ४ प्रकारका स्वास्थ्यकर्मीहरू रहने छन् ।

(क) स्थानीय : गाउँपालिकाको येवामा रहेका, नेपाल सरकारको स्वास्थ्य येवामा समायोजन भई आएका, प्रदेश लोकसेवा मार्फत नियाराम भई आएका स्वास्थ्यकर्मीहरू,

(ख) करार : स्थानीय माग र विशिष्टताका आधारमा गाउँपालिका, मध्य तथा प्रदेश मार्फत करार सेवामा भर्ना गरिएका स्वास्थ्यकर्मीहरू एवं गाउँपालिकाको आशिक वा पूर्ण छान्वर्तिमा अन्यत्र गई स्वास्थ्य शिक्षा आजन गरेका विद्यार्थीहरूलाई अस्थासकर्ता स्वास्थ्यकर्मीको रूपमा गाउँपालिकाले भर्ना गर्न सक्ने छ । यस्ता अस्थास कर्तालाई बढीमा १ वर्षको लागि भर्ना गर्न सकिने छ ।

(घ) स्वास्थ्य अभियानकर्ता र मोहला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाहरू

१२. स्वास्थ्य अभियानकर्ता तथा महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाको व्यवस्था :

(१) स्वास्थ्य सेवालाई घरधरको पहुँचमा पुऱ्याउन र जनचेतना फैलाउन गाउँपालिकाले स्वास्थ्य आमा समुहको छनौटको आधारमा व्यवस्थापन समितिले मोहला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरू नियुक्त गर्न सक्नेछ ।

(२) गाउँपालिकाले विशिष्टिकृत अवधारमा समितिको सिफारिसमा तोकिएको प्रीक्रमा पुरा गरी स्वास्थ्य अभियानकर्तां नियुक्ती गरी परिचालन गर्न सक्नेछ ।

(३) ६० वर्ष उमेर पुगेका कार्यात महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाहरूलाई कार्यपालिकाले निर्धारण गरे बमोजिमको प्रोत्साहन भत्ताको व्यवस्था गरी आनन्दावाद विदाइ गरिनेछ ।

(४) व्यवस्थापन समितिले लेखपढ गर्न जान्ने वा शारीरिक तथा मानसिक अशक्तता भएका वा काम गर्न चाहने वा निष्क्रिय महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाहरूलाई सम्बन्धित बडाको स्वास्थ्य आमा समुहको सिफारिसमा हटाउन सक्नेछ । यससि हटाउँदा कार्यपालिकाले निर्धारण गरे बमोजिमको प्रोत्साहन भत्ता प्रदान गर्न सकिनेछ ।

(५) नयाँ महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका नियुक्तिका लागि कम्तिमा ८ कक्षा उतीर्ण गरेको, २१ वर्ष पुरा भई ३५ वर्ष नाथेका सम्बन्धित बडाको विवाहित महिला हुन्नपर्नेछ । नियुक्त भएका प्रत्येक महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाहरूलाई आधारभूत स्वास्थ्य सम्बन्धी तालिम प्रदान गरे पश्चात मात्र परिचालन गर्नुपर्नेछ ।

(६) कुनै पनि संस्थामा कार्यरत तलबी कर्मचारी, शिक्षिका, कुनै पनि राजनीतिक दलको सदस्यता प्राप्त गरेको व्यक्तिले महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाको सम्पा कार्य गर्न पाउने हैन ।

(७) स्वास्थ्य अधियानकर्ता तथा महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविका सम्बन्धी अन्य व्यवस्था कार्यपालिकाले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

१३. स्वास्थ्यकर्मीको सेवा सुविधा :

(१) स्थायी स्वास्थ्यकर्मीहरूको सेवा सुविधा सघ तथा प्रदेश सरकारले तोके बमोजिम हुनेछ । आवश्यकता र ज्ञानाका आधारमा कार्यपालिकाले अन्य सेवा सुविधा थप गर्न सक्नेछ ।

(२) करार स्वास्थ्यकर्मीको सेवा सुविधा सम्बन्धित दरबन्दीको प्रचलित तलब स्फेल वा दुई पश्च बीचको आपसी समझदारीमा भएको करार सम्झौता बमोजिम हुनेछ ।

(३) अभ्यासकर्ता स्वास्थ्यकर्मीको हकमा निर्वाह भताको रूपमा सम्बन्धित तहका स्वास्थ्यकर्मीले पाउने मासिक तलब स्फेलको दुई तिहाई रकम सम्पार्गाउँपालिकालाई उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

(४) महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाले वार्षिक रूपमा पोशाक भता, सञ्चार तथा यातायात खर्च, काममा खटाइएमा सो दिनको पारिश्रमिक लगायतका सुविधाहरू उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

(५) स्वास्थ्यकर्मीको विदा र सेवा सुविधा सम्बन्धी अन्य व्यवस्था प्रचलित कानून न चमोजिम हुनेछ ।

१४. स्वास्थ्यकर्मीको दरवन्दी निर्धारण, नियुक्ति र सरुवा :

(१) सरकारी स्थानित्वका स्वास्थ्य संस्थाहरूमा आवश्यक स्वास्थ्यकर्मीको दरवन्दी नेपाल सरकारले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ । आवश्यकताको आधारमा गाउँपालिकाले यप गर्न सक्नेछ ।

(२) नेपाल सरकारले निर्धारण गरेको दरवन्दी अनुसारका पदहरूमा नेपाल सरकारबाट समायोजन भई आएका स्थायी स्वास्थ्यकर्मीहरू रहने छन् । समायोजन भई नआएमा वा यप कर्मचारीको आवश्यकता परेमा गाउँपालिकाले करारमा स्वास्थ्यकर्मी, कर्मचारी नियुक्त गर्न सक्नेछ ।

(३) गाउँपालिकाले आफ्नो मातहतका स्वास्थ्य संस्थामा कार्यरत स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई आवश्यकताको आधारमा आफ्नो क्षेत्रमा रहेको कुनै पनि स्वास्थ्य संस्थामा सरुवा गर्न सक्नेछ ।

(४) गाउँपालिकाभित्र सल्लाहका लागि निवेदन दिने स्थायी स्वास्थ्यकर्मी तथा कर्मचारीको सरुवा तथा पदथापन सल्लाह भएर जीर्ण र आउन्दा मेवागाहीले पाउनु पर्ने योग्यमा वाप्त नपर्ने गरी आवश्यकता र श्रीमित्यको आधारमा आवश्यक प्रक्रिया पुरा गरी स्वास्थ्य शाखा प्रमुखको रापमा प्रमुख प्रगामीकाय अधिकृतले गर्न सक्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम सल्लाह गर्दा दरबन्दी भएको ठाउँमा मात्र गर्न पाइने छ । कर्मचारीहरूको हकमा सोही दरबन्दी भएको ठाउँमा मात्र गर्न पाइने छ ।

(६) सघ तथा प्रदेश लोक सेवा आयोगबाट सफल भई नियोजित सम्पार्गाउँपालिकाले दरबन्दी अनुकूल हुने गरी स्थायी नियुक्ति प्रदान गर्नु पर्नेछ ।

(७) स्वास्थ्य संस्थामा कायम भएको रिक्त दरबन्दी पदमा करार नियुक्ति गर्नु पर्ने भएमा करार नियुक्ति सम्बन्धी व्यवस्था देताय बमोजिमको छनोट समितिचाट हुनेछ ।

(क) गाउँपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

(ख) गाउँपालिका प्रमुखले तोकेको सम्बन्धित विषयको विज्ञ १ जना - सदस्य

(ग) गाउँपालिकाको स्वास्थ्य शाखा प्रमुख

१५. कार्यसम्पादन करार सम्झौता गर्नुपर्ने :

(१) स्वास्थ्य सेवालाई प्रभावकारी बनाउन देहाय अनुसार कार्य सम्पादन करार सम्झौताको प्रक्रिया अवलम्बन गर्नुपर्नेछ ।

(क) गाउँपालिका प्रमुखको रोहवरमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले स्वास्थ्य शाखा हेतै अधिकृतसँग, उक्त अधिकृतले स्वास्थ्य संस्थाका प्रमुखहरूसँग र प्रमुखले अन्य कर्मचारीहरूसँग कार्य सम्पादन करार सम्झौता गर्नुपर्नेछ ।

(ख) कार्यसम्पादन करार सम्झौता १ वर्षको हुने छ । करार सम्झौता अनुसार काम भए नभएको मूल्याङ्कन प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले आवश्यक वर्षको अन्त्यमा तयार गरी कार्यपालिका समझ देखा गर्नुपर्ने छ ।

(ग) कार्यसम्पादन करारका सूचकहरू निर्धारण गर्ने कार्य स्वास्थ्य अनुगमन तथा जुगास्तर सुनिश्चितता उप-समितिले तयार पारी कार्यपालिकामा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(घ) स्वास्थ्य क्षेत्रका प्राचिहिक कर्मचारीहरूलाई सोही क्षेत्र बाहेकका अन्य काममा लगाउन पाइने छैन ।

(३) खण्ड (घ) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि स्वास्थ्य सेवामा बाधा नपर्ने गरी संधीय, प्रदेश र गाउँपालिकाले बनाएको स्वास्थ्य सम्बन्धी ऐन नियममा अन्यथा भए बाहेक गाउँपालिकाले गाउँपालिकाक्षेत्र भिन्न स्वास्थ्य संस्थामा कार्यरत कर्मचारीलाई समान पदमा काजमा खटाउन तथा सरबा गर्न सक्नेछ ।

१६. परीय जाचरण तथा बच्य अवस्था :

- (१) देहायका अवस्थामा गाउँपालिका अवर्गत करारमा कार्यरत स्वास्थ्यकर्मी तथा कर्मचारीलाई पदबाट हटाउन समितिले कार्यपालिका समझ तिफारिश गर्न सक्नेछ । सो उपर अनुगमन प्रतिवेदनका आधारमा कार्यपालिकाले सेवाबाट बखार्त्त गर्न सक्नेछ ।
- (क) तोकिए बमोजिमको परीय दायित्व पुरा नगरेमा,
- (ख) विना सूचना लगातार पन्थ दिनभन्दा बढी समय तोकिएको कार्यालयमा अनुपस्थित भएमा,
- (ग) कार्यालयमा धुम्रपान तथा मध्यपान सेवन गरी आएको कुरा प्रमाणित भएमा,
- (घ) नैतिक पतन देखिने कुनै फौजदारी अभियोगमा अदलतबाट दोषी ठहर भएमा,
- (ङ) कार्यालय समयमा अन्यत्र सेवा वा अन्य व्यवसायिक क्रियाकलाप गरेमा,
- (च) राजनीतिक दलको सदस्यता हाँसेत गरी साकिय राजनीतिमा संलग्न रहेको पाइरेमा,
- (छ) व्यवसायिक हकहितका नाममा सूक्ष्म रूपमा अमूक राजनीतिक दलको मात्र हित वा विरोधमा कार्य गर्ने सांगठनका गतिविधिमा कार्यालयको समयमा संलग्न भएमा ।
- स्पष्टीकरण : यस खण्डको प्रयोजनका लागि साकिय राजनीति भन्नाले राजनीतिक दलको विधान बमोजिम गठित केन्द्रीयस्तर, प्रदेशस्तर, जिल्लास्तर वा स्थानीय स्तरका रहेका संघ सांगठन वा कार्यकारिणी समिति संलग्न रहेको सम्झनुपर्छ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम वा अन्य माध्यमले कुनै स्वास्थ्यकर्मी वा कर्मचारीलाई पदबाट हटाउनु पैने कारणको आवश्यक प्रमाण प्राप्त भएमा कार्यपालिकाले निजलाई पदबाट हटाउन सक्नेछ, तर कार्यरत पदबाट हटाउन अघि मनासिव माफिकको स्पष्टीकरणको मौका प्रदान गरिने छ ।

१७. अदलतको आदेशबाट पुनर्वाली हुन जन्ने :

(१) दफा (१६) मा उल्लेख भएका युने आरोप वा अन्य कुनै आरोपमा याग्न नोकरीबाट हटाइएको वा बखार्त्त भएको स्वास्थ्यकर्मी, कर्मचारी अदालतको आदेश वा फैसला बमोजिम मात्र नोकरीमा पुनः बहानी हुन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम पुनः बहानी भएको भिति सम्मको पुरा तलब, भता, तलब वृद्धि हटेको दिनदेखि पुनःबहानी भएको भिति सम्मत पाउनेछ ।

तथा अन्य सुविधा पाउन योग्य भए सो समेत पाउनेछ ।

१८. तलबमता नपाउने र सेवा बच्यी नगर्ना नहुने : नियमानुसार विदा स्वीकृत गराई बसेको अवस्था र दफा (१७) को उपदफा (२) बमोजिम बाहेक आफु कार्यरत रहेको स्वास्थ्य संस्थामा अनुपस्थित रहेका र बेतलबी विदामा रहेका स्वास्थ्यकर्मी, कर्मचारी तथा स्वास्थ्य कार्यकर्ताले अनुपस्थित अवधीको तलब भता तथा अन्य सुविधा पाउने छैन र सो अवधी सेवामा गर्नाना हुने छैन ।

१९. स्थायी आवासीय अनुमति लिन नहुने : गाउँपालिकाको स्वामित्व रहेको स्वास्थ्य संस्थामा कार्यरत कुनै स्वास्थ्यकर्मी तथा कर्मचारीले कुनै पनि देशको स्थायी आवासीय अनुमति लिन पाइने छैन । स्थायी आवासीय अनुमति लिएका स्वास्थ्यकर्मी तथा कर्मचारीलाई सेवाबाट बखार्त्तरखोरेज गरी यस दण्ड तथा सजाय प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद - ५

स्वास्थ्य संस्था स्थापना, सञ्चालन तथा मापदण्ड सम्बन्धी अवस्था

२०. स्वास्थ्य संस्था स्थापना तथा सञ्चालन गर्न सक्ने :

- (१) गाउँपालिका क्षेत्र भिन्न ज्ञेत्र वा टट्ट वा लोककल्याणकारी सञ्चालन अस्ताल, पोलिक्लिनिक, प्रयोगशाला, फार्मेशी ज़ाता स्वास्थ्य संस्था स्थापना तथा सञ्चालन गर्न चाहेमा सोको अनुमति गाउँपालिकाले दिन सक्नेछ । अस्तालको हकमा १५ (पन्थ) शैया सम्मको अस्ताल सञ्चालन अनुमति गाउँपालिकाले दिनसक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिमको स्वास्थ्य संस्था स्थापना तथा सञ्चालनको लागि सम्झनित व्यक्ति वा संस्थाले गाउँपालिकाबाट तोकिएको विवरण बुलाई तोकिएको प्रकृया पुरा गरी गाउँपालिकामा अनुमतिका लागि निवेदन दिनु पर्नेछ ।

- (३) उपदफा (२) बमोजिम निवेदन परेमा सो निवेदन उपर उप-समिति मार्फत आवश्यक स्वचालन अनुगमन तथा जाँचवृक्ष गरी राय सहितको प्रतिवेदन समिति समझ पेश गर्नुपर्नेछ । सोहि प्रतिवेदनका आधारमा समितिको सिफारिसमा स्वास्थ्य संस्था स्थापना तथा सञ्चालनका लागि अनुमति दिन मनासिव देखिएमा तोकिएको सर्त बन्देज पालना गर्ने गरी कार्यपालिकाले निर्णय गर्न सक्नेछ ।
- (४) उपदफा (३) बमोजिम अनुमति लिई स्थापना सेवा सञ्चालनका लागि तोकिएका निवेदन पेश गर्नुपर्नेछ ।
- (५) गाउँपालिकाको निर्णयले स्वीकृति प्रदान गर्नेछ ।
- (६) सामुदायिक वा सावंजनिक गुठी अन्तर्गत स्वास्थ्य संस्था र स्वास्थ्य व्यवसाय सरकारी वा सावंजनिक जग्गा भवनमा सञ्चालन गर्ने अनुमति दिइने हैन ।
- (७) सामुदायिक वा सावंजनिक गुठी अन्तर्गत स्वास्थ्य संस्था र स्वास्थ्य व्यवसाय सञ्चालन गर्दा देहाय बमोजिम दुनु पर्नेछ ।
- (८) गुठी सञ्चालन गर्दा सावंजनिक गुठी भए टट्टमा कम्तीमा ७ (सात) जना सदस्य दुनु पर्ने,
- (९) आय-व्ययको लेखा छडा गरी मान्यता प्राप्त लेखापरीक्षकबाट लेखापरीक्षण गराउनु पर्ने,
- (१०) सावंजनिक गुठीको तत्त्वाल यायम रहेका टट्टले आफ्नो जीवनकालमे वा शेषपाल्द्ध गुठीयाको रूपमा कार्य गर्ने आफ्नो उत्तराधिकारी तोकन सक्ने छन् । त्यस्तो उत्तराधिकारी तोक्ता गाउँपालिकाको पूर्व स्वीकृति लिनु पर्ने,
- (११) गुठी सामाजिक, परापकारी वा कल्याणकारी संस्थाले मुनाफा नीलिने उद्देश्यबाट स्वास्थ्य संस्था तथा स्वास्थ्य व्यवसाय सञ्चालन गर्ने चाहेमा तोकिएको प्रकृयाबाट स्वीकृति लिई सावंजनिक गुठी अन्तर्गत स्वास्थ्य संस्था तथा स्वास्थ्य व्यवसाय सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।
- (१२) उपदफा (७) बमोजिम सञ्चालन स्वास्थ्य संस्था र स्वास्थ्य व्यवसायले पालना गर्नु पर्ने सर्त तथा अन्य व्यवस्था कार्यपालिकाले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

३. अस्पताल तथा स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन मापदण्ड :

- (१) गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्र सञ्चालनमा आउने स्वास्थ्य संस्थाको मापदण्ड निर्धारण गर्न सक्नेछ ।
- (२) गाउँपालिकाले मनालयले तोकेको मापदण्ड अनुसारको १५ (पन्च) शैयासम्म शमताको अस्पताल सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।
- (३) गाउँपालिकाले प्रत्येक बडामा कम्तीमा एउटा स्वास्थ्य संस्था रहने गरी र जनसञ्चा तथा भूगोलको आधारमा थप गर्न आवश्यक रहेमा मनालयले तोकेको मापदण्ड अनुसारको पूर्वाधार पूरा गरी स्वास्थ्य चौकी वा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।
- (४) गाउँपालिकाको भित्र जडिगुठी, प्राकृतिक चिकित्सा, घोगा, धान लगापतका रोकथान्मूलक र वैकल्पिक चिकित्सा सेवाको प्रबढ्दनका लागि समुदाय वा निजी शोत्रसंगगको साभेदारीमा वा गाउँपालिका आफैले आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा केन्द्र मनालयले तोकेको मापदण्ड अनुसारको पूर्वाधार पूरा गरी स्थापना र सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।
- (५) कुनै पनि स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने संस्था स्थापना र सञ्चालन सम्बन्धीका मापदण्डहरू प्रदेश वा संघीय सरकारले तथा गरे बमोजिम समेतको हुनुपर्नेछ ।

२२. मापदण्ड पूरा नगरेमा सजाय हुने :

- (१) स्वास्थ्य संस्था सञ्चालनको स्वीकृति लिया तोकिएको मापदण्ड पूरा नभएको तर भुट्ठे बिवरण दिएको वा अस्थायी रूपमा मापदण्ड पूरा गरेको पाइएमा उप-समितिले अनुगमन गरी सचेत गराउने, जरिवाना गराउने तथा स्वीकृति खारेजीको लागि गाउँपालिकामा तिफारिस गर्न सक्नेछ।
- (२) स्वास्थ्यसेवा प्रदान गर्दै सम्बन्धित स्वास्थ्य व्यवसायी परिषदमा दर्ता भएको स्वास्थ्यकमीले मात्र सेवा प्रदान गर्नुपर्नेछ। अन्यथा प्रचलित कानून बमोजिम दण्ड जरिवाना देखि अनुमति खारेज समेत गर्न सक्नेछ।
- २३. साइलियत र शुल्कको व्यवस्था गर्नुपर्ने :**
- (१) सामुदायिक, निजी, ट्रस्ट वा लोककल्याणकारी संस्थाहारा सञ्चालित स्वास्थ्य संस्थाहरूले कुल सेवाग्राहीको कम्तीमा १० प्रतिशत गरिब, विष्णु, असहाय, अपाह, सिमान्तकृत लागतका सेवाग्राहीहरूलाई निःशुल्क सेवा प्रदान गर्नुपर्नेछ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिमको दिइएको सेवाको आधार सहितको विवरण गाउँपालिकामा पेश गर्नु पर्नेछ।

परिच्छेद - ६

स्वास्थ्य वित्त तथा सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी व्यवस्था

२४. स्वास्थ्य सेवाको लागि वित्त व्यवस्थापन :

- (१) नागरिकलाई सबै प्रकारका गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा प्रवाह गर्न गाउँपालिकाले कुल बारिक बजेटको कमीमा १० प्रतिशत बजेट स्वास्थ्य क्षेत्रमा छुट्याउनु पर्नेछ। यस्तो बजेट आवश्यकता अनुसार बारिक रूपमा बढि गर्ने जैजानु पर्नेछ।
- (२) स्वास्थ्य संस्थाको भौतिक पूर्वाधार विकासमा सहयोग पुऱ्याउन तथा त्यस्ता संस्थामा, ममत सम्भार तथा गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न गाउँपालिकामा स्वास्थ्य सेवा विकास कोष स्थापना गर्न सकिनेछ। यस्तो कोषको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन विधि कार्यपालिकाले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

२५. आकास्मक स्वास्थ्य सेवा कोष :

- (१) गाउँपालिका मातहतमा रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरूमा सञ्चालन तथा लेखा प्रणालीको अवस्थापन हुने गरी आकास्मक स्वास्थ्य सेवा कोष स्थापना गर्न सकिनेछ।

२६. शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था :

- (१) आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्दै गाउँपालिका मातहतका कुनै पनि स्वास्थ्य संस्थाहाट कुनै पनि किसिमको शुल्क लिन पाइने छैन।
- (२) गाउँपालिकाको स्वामित्व भएका स्वास्थ्य संस्थाहाट निःशुल्क स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्नका लागि गाउँपालिकाले आवश्यक ढांतको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ।
- (३) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिए तापनि गाउँपालिकाले आफ्नो पहलमा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा बाहेकका सेवामा यथ सेवा दिँदा श्रोत र सामर्थ्य नपुगा सेवा तथा बतु खरिद, उपयोग, सञ्चालन र व्यवस्थापनका लागि समितिको तिफारिसमा कार्यपालिकाले निर्धारण गरेको सेवा शुल्क लागु गर्न सक्नेछ।
- (४) सामुदायिक, निजी तथा लोककल्याणकारी स्वास्थ्य संस्थाहरूले प्रदान गर्ने स्वास्थ्य सेवाको शुल्क सेवा र गुणस्तरको आधारमा समितिको तिफारिसमा कार्यपालिकाले निर्धारण गरी स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशन गरी लागु गर्न सक्नेछ।
- (५) यस ऐन विपरीत शुल्क लिने स्वास्थ्य संस्थालाई लिएको शुल्कको प्रकृति हेरी पहिलो पटकमा दशा हजार रुपैयाँ देखि पचास हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना र दोहोरै गएमा प्रत्येक पटक दोब्बर जरिवाना गर्न सक्नेछ।
- २७. स्वास्थ्य संस्थाको सम्पत्ति :**
- (१) गाउँपालिकाको स्वामित्वमा आएको र आउने स्वास्थ्य संस्थाको नाममा रहेको चल अचल सम्पति गाउँपालिकाको सम्पति हुनेछ। गाउँपालिकाले प्रयोगमा आउने बाहेक अन्य सम्पति प्रचलित कानून बमोजिम बेचाविचन गरी प्राप्त भएको रकम गाउँपालिकाको स्वास्थ्य सेवा विकास कोषमा जम्मा गर्नुपर्नेछ।
- (२) सार्वजनिक गुठी अन्तर्गत सञ्चालित संस्थाको सम्पति सोही गुठीको नाममा रहनेछ। कुनै स्वास्थ्य संस्था सार्वजनिक गुठीको रूपमा सञ्चालन गरिएकोमा त्यस्तो संस्थाको सम्पति सार्वजनिक सम्पति मानिनेछ र त्यस्तो सम्पत्तिको स्वरूप परिवर्तन गर्न पाइने छैन।
- (३) निजी स्वामित्वमा सञ्चालित स्वास्थ्य संस्थाहरूको सम्पति सम्बन्धित व्यक्ति वा निकायको स्वीकृति लिनु पर्नेछ।
- (४) निजी स्वामित्वमा सञ्चालित स्वास्थ्य संस्थाहरूले कुनै व्यक्ति वा संघ संस्थासँग दानदातव्यको रूपमा कुनै किसिमको चल, अचल सम्पति प्राप्त गर्न अघि गाउँपालिकाको पुर्व स्वीकृति लिनु पर्नेछ। तर विदेशी व्यक्ति वा संघसंस्थावाट सकिनेछ।

त्यसी चल, अचल सम्पति प्राप्त गर्ने गाउँपालिकाको शिफारिसमा संधीय सरकारबाट पूर्व स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

(५) सधीय सरकारको स्वीकृतिमा प्राप्त गरेको सम्पति सधीय सरकारको स्वीकृति बिना र गाउँपालिकाको स्वीकृतिमा प्राप्त गरेको सम्पति गाउँपालिकाको स्वीकृति बिना बैचिवबन तथा अन्यथा गर्ने पाइने होने ।

२८. क्षुट र सुविधा :

- (१) सामुदायिक र सार्वजनिक गुठीको लम्हा सञ्चालित स्वास्थ्य संस्थाको नाममा जुनसुकै लिखत पारित गर्दा रेजिस्ट्रेशन दस्तुर लाग्ने होने ।
- (२) उपदफा (१) मा लेखिएको बाहेक अन्य संस्थाको नाममा कुनै लिखत पारित गर्दा कार्यपालिकाले निर्धारण गरे बमोजिमको रेजिस्ट्रेशन दस्तुर लाग्नेछ ।
- (३) सरकारी, सामुदायिक र सार्वजनिक गुठीको लम्हा सञ्चालित स्वास्थ्य संस्थालाई दिइने अन्य क्षुट र सुविधा कार्यपालिकाले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।
- (४) विपल्न, दीलित बांग, गर्भवती तथा सुत्क्रेरीलाई विशेषज्ञ स्वास्थ्य सेवा लिए लाग्नेको खर्चमा ५ दोषी १० प्रतिशत सम्म गाउँपालिकाले व्यहोर्न सज्जनेछ ।

२९. सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम सञ्चालन तथा व्यवस्थापन :

- (१) गाउँपालिकाले राष्ट्रिय र प्रादोशिक नीति अनुसार स्वास्थ्य वीमा कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्न आवश्यक सहजीकरण, जनचेतनाका कार्यक्रम तथा अभियानहरू सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्नुपर्नेछ ।
- (२) गाउँपालिकानन्तर हेका एकल माहिला, बालबालिका, असहाय, अपाङ्ग, अति विपल्न तथा अन्य लालित सुहूलाई विशेष सामाजिक स्वास्थ्य सुरक्षाको व्यवःया मिलाउनु पर्नेछ ।
- (३) गाउँपालिकाले आवश्यकता अनुसार अन्य सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमहरू तय गरी सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद - ७

बौपर्द्धी तथा स्वास्थ्य उपकरणको खरिद, भण्डारण र वितरण सम्बन्धी व्यवस्था

३०. बारिंक खरिद योजना बनाउनु पर्ने :

- (१) आफ्नो क्षेत्रमित्र बारिंक लम्हा आवश्यक पर्ने औपर्धी, उपकरण तथा स्वास्थ्यजन्य सामग्रीको खरिद तथा व्यवस्थापन गर्न बारिंक खरिद योजना बनाई कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गराउनु पर्नेछ ।
- (२) बारिंक खरिद योजना स्वास्थ्यशाखाको सहयोगमा खरिद समितिले तयार गर्नेछ ।

३१. बौपर्द्धी तथा स्वास्थ्यजन्य सामग्रीको खरिद :
- (१) औपर्धी, औजार, उपकरण तथा स्थायी भागीर्दीका लाग्ना गाउँपालिका स्वास्थ्यशाखाले प्रक्रिया अगाडी बढाउने छ ।
- (२) औपर्द्धी तथा स्वास्थ्यजन्य सामग्रीको खरिद कार्यमा प्रचलित कान "नयो ग्रावयान अनुसार गर्नु पर्नेछ ।
- (३) औपर्द्धी तथा स्वास्थ्य उपकरण खरिद गर्दा स्वास्थ्य मस्थाको तह अनुसार येवा प्रदान गर्नेका लागि मन्त्रालयले तोके अनुसारका औपर्द्धी खरिद गर्नु पर्ने छ । माथै आवश्यकता अनुसार गाउँपालिकाले थप औपर्द्धी खरिद गर्न मन्त्र द्वारा छ ।
- (४) गाउँपालिकाले आफ्नो मातहतका सबै स्वास्थ्य मस्थाहरूमा व्यवं भरी पुनर्न गर्ने मन्त्रालयले तोके अनुसारका औपर्द्धी तथा स्वास्थ्यजन्य सामग्रीको खरिद गर्नु पर्नेछ ।

- (५) गाउँपालिकाले खरिद गरेको औपर्द्धी, उपकरण तथा स्वास्थ्यजन्य सामग्रीको कूल परिमाण र मूल्य खरिद मितिको एक हस्ताभ्रत सार्वजनिक गर्नु पर्नेछ ।
३२. बौपर्द्धी तथा स्वास्थ्यजन्य सामग्रीको भण्डारण र वितरण :
- (१) खरिद गरिएको औपर्द्धी तथा स्वास्थ्य उपकरणको सुरक्षित र व्यवस्थित भण्डारणको लागि मन्त्रालयले तोकेको मापदण्ड अनुसारको छुट्टै भण्डारण कक्षको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (२) गाउँपालिकाले आफ्नो मातहतका सबै स्वास्थ्य संस्थाहरूमा कुनै पनि समय औपर्द्धी तथा स्वास्थ्यजन्य सामग्रीको अभाव हुन नदिन समयमा नै उचित वितरण तथा व्यवस्थापन गर्नुपर्ने छ ।
- (३) सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाले गाउँपालिकाबाट प्राप्त गरेको उपकरण र औपर्द्धी तथा औपर्द्धी वितरण सम्बन्धी विस्तृत विवरण त्रैमासिक रूपमा सार्वजनिक गर्ने र सम्बन्धित गाउँपालिका स्वास्थ्य शाखामा बुझाउनु पर्नेछ ।

परिच्छेद - ८

स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर सम्बन्धी व्यवस्था

३३. स्वास्थ्य सेवाको मूल्य र गुणस्तर तोक्न सज्जने :
- (१) गाउँपालिकाले स्थानीय स्तरमा सञ्चालित चिकित्सकीय उत्सादन र स्वास्थ्य सेवाहरूको न्यूनतम मूल्य र गुणस्तर निर्धारण गर्न सक्नेछ ।

- (२) उपदण्ड (१) घोषित गुणस्तर निर्धारण गर्दा उप-समितिले मन्त्रालयद्वारा जारी कर्तव्य सेवा मापदण्ड र राशिय विकल्पा मापदण्ड अनुसूच हुने गरी निर्धारण न्युनतम सेवा मापदण्ड र राशिय विकल्पा मापदण्ड अनुसूच हुने गरी निर्धारण गर्नुपर्नेछ ।
- (३) उप-समितिले नियमित स्पष्ट गाउँपालिकाको भेष भित्र रहेका सम्पूर्ण स्वास्थ्य संस्थाहरूको गुणस्तर लेखा जोखा गर्नुपर्नेछ ।

परिच्छेद - ९

आपतकालिन स्वास्थ्य सेवा प्रभाव तथा सहकारीकरण

अवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था

३५. आपतकालिन स्वास्थ्य सेवा तथा व्यवस्थापन :

(१) गाउँपालिकाले आपतकालिन स्वास्थ्य सेवा योजना, स्वास्थ्य क्षेत्र विपद तथा प्रतिकार्य योजना तयार गरी लागु गर्नेछ ।

(२) आपतकालिन अवस्थामा तयारकाले स्वास्थ्य सेवा पुराउन इत प्रतिकार्य टोली तथा आपतकालिन चिकित्साकार्य सम्मुहुको गठन, पारिचालन तथा श्रोत व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था कार्यपालिकाले नियोरण गरे बन्नाइजम हुनेछ ।

(४) गाउँपालिका स्तरमा विपद व्यवस्थापन केन्द्र सञ्चालन गर्दा प्रदेश तथा नीजिकको स्थानीय तहसिलको सम्बन्धमा सञ्चालन गर्नु पर्नेछ ।

३६. सहकारीकरण रोग दोक्षम तथा व्यवस्थापन :

(१) स्थानीय स्तरमा कुनै नागरिकलाई सहकारीकरण दोक्षम नीजिकको सारकारी स्वास्थ्य संस्था वा स्वयं सेविकालाई टिपोट गराउनु पर्नेछ ।

(२) टिपोट गराइएको रोगिहरूको विवरण सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाहरूले मासिक स्पष्टमा वडा सार्वानि र गाउँपालिकाको स्वास्थ्य संचाना प्रणालीमा प्रविष्ट गराउनु पर्नेछ ।

(३) स्थानीय स्तरमा रोगको महामारी कीरिएमा गाउँपालिकाले सो को प्रभाव क्षेत्र निकौल गरी विद्यालय बन्द गर्ने, अस्थायी रूपमा बस्ती खाली गर्न वा अन्यत्रका सर्वसाधारणलाई श्रमणमा प्रतिवन्ध यसेत लगाउन सक्नेछ ।

- (४) महामारीबाट यप भोति हुन नीदन आवश्यक शरकरा अपनाउने, आवश्यक जनशक्ति परिचालन गर्ने र यप जनशक्तिको लागि छिमेकी स्थानीय सरकार, प्रदेश सरकार र संघीय सरकार समेत अन्तर्गत गरी प्रभावकारी रूपमा परिचालन गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद - १०

जनस्वास्थ्य संरक्षण, प्रवर्धन तथा बातावरीण्य स्वास्थ्य सम्बन्धी व्यवस्था

३७. जनस्वास्थ्य प्रवर्धन :

(१) खाचान, तरकारी तथा फलफुल, दुख्यजन्य पदार्थ, मानु जन्य पदार्थ, पानी लगायतका उपभोग्य बत्को उत्पादन, भण्डारण तथा विक्री वितरणलाई बच्च्य र गुणस्तरीय बनाउन गाउँपालिकाले न्युनतम गुणस्तर मापदण्ड तोक्न सक्नेछ ।

(२) जनस्वास्थ्य मैत्री आवास तथा पूवांधार निर्माण, जनस्वास्थ्यलाई प्रभावित गर्ने विज्ञापन तथा प्रचार प्रसार, सामाजिक सौस्थ्यकाले अन्यविवरवालाई नियमन गर्ने गाउँपालिकाले आवश्यक कानून बनाउन लागु गर्न सक्नेछ ।

(३) जनस्वास्थ्य प्रवर्धनका लागि गाउँपालिकाक्षेत्रमा रहेका राजनीतिक स्थानहरूमा सार्वजनिक शौचालय, योग तथा व्यायमशालाहरू, बुल्ला स्थान तथा बेल मैदानहरू, हरित उद्यान लागायतका सेवा तथा सरचनाहरू स्थापना तथा संचालन गर्नुपर्नेछ ।

(४) पेशागत स्वास्थ्य सुरक्षालाई व्यवस्थित र मध्यादित बनाउन गाउँपालिकाले आवश्यक मापदण्ड तयार गरी लागु गर्न सक्नेछ ।

(५) जनस्वास्थ्य प्रवर्धन सम्बन्धी अन्य व्यवस्थाहरू तोकिए बन्नाइजम हुनेछ ।

३८. बातावरणीय स्वास्थ्य तथा सरसफाई :

(१) ध्वनी, बायु जल तथा भूमि प्रदूषणले जनस्वास्थ्यमा पार्ने प्रभावलाई न्युनकरण गर्ने गाउँपालिकाले आवश्यक मापदण्ड बनाउन लागु गर्न सक्नेछ ।

(२) गाउँपालिकाको स्वास्थ्य शाखाले व्यक्तिगत, घोरेल तथा सामुदायिक सरसफाईका मापदण्ड तयार गरी प्रत्येक आर्थिक वर्षको पहिलो महिना भित्र कार्यपालिका बैठकबाट अनुमोदन गराई लागु गर्नु पर्नेछ ।

(३) घर निर्माण गर्दा शौचालयको फोहर व्यवस्थापन गर्ने विधि र घरेल फोहर बिसर्जन गर्ने स्थानको अनिवार्य व्यवस्था भएको हुनुपर्नेछ ।

(४) एक परिवारके शौचालय, डल र फोहरमैला व्यवस्थित नमएको कारण अर्को परिवारमा हानी नोक्सानी पर्न गएमा सोको धीतपूर्ति हानी पुऱ्याउने परिवारले लिनु पर्नेछ ।

(५) बजार क्षेत्रमा निर्साकृति कोहरमैला पूऱ्य प्रयोग गरी कम्पोट मल बनाइएको अवस्थामा गाउँपालिकाले प्रोत्साहन रकम प्रदान गर्न सक्नेछ ।

(६) स्वास्थ्यजन्य फोहोरमैला सङ्कलन, प्रशोधन, विसर्जन र नियमनको लागि संघीय तथा प्रदेश सरकारले नियंत्रण गरेको मापदण्ड बमोजिम हुनेछ । आफ्नो स्वास्थ्य सम्पादन भएको फोहोरमैला मापदण्ड अनुरूप व्यवस्थापन गर्न सम्भव्यत सत्थाकै तापित हुनेछ ।

(७) गाउँपालिकाको स्वास्थ्य शाखाले संघ र प्रदेशबाट प्राप्त भएका तथा स्थानिय स्तरबाट उत्पादित स्वास्थ्य रिक्षा, सुचना तथा सञ्चार सामायीहरूको वितरण कार्यलाई जोड दिई सम्भन्धी सामाजिक व्यवहार परिवर्तन कार्यलाई निरन्तरता प्रदान गरी प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्नुपर्ने छ ।

३८. मादिरा तथा सुर्तीजन्य पदार्थको नियमन :

(१) मादिरा तथा सुर्तीजन्य पदार्थको विकी वितरणको लागि गाउँपालिकाबाट छुँडे अनुमति लिनु पर्नेछ ।

(२) आच पदार्थ विकी गर्ने पसलमा सुर्ती तथा मादिराजन्य पदार्थ विकी वितरण गर्न पाइने छैन ।

(३) सुर्ती, मादिरा र लागु पदार्थजन्य बस्तुको विकी वितरण र प्रयोगमा नियन्त्रण गर्न निर्बोधित र खुला क्षेत्रहरूले तोक्म सक्नेछ । विचालय, सरकारी कार्यालय, स्वास्थ्य संस्था जस्ता क्षेत्रहरूलाई निर्विचित दुरी तोकी धुम्पान र मादिरापान नियेउ गरिनेछ ।

(४) आच पदार्थसँगै सुर्ती तथा मादिराजन्य पदार्थ विकी वितरण गरेमा, निर्बोधित क्षेत्रमा धुम्पान र मादिरा सेवन गरेमा स्थानीय प्रशासनको सहयोगमा गाउँपालिकाले कारबाही गर्न सक्नेछ ।

(५) मादिरा, चुरोट, सुर्ती तथा सुर्तीजन्य पदार्थ लगायतका मानव स्वास्थ्यलाई प्रतिकूल असर गर्ने कुनै पनि सामागी तथा सेवा तर्फ आकर्षित गर्ने गरी विज्ञापन सामागीको उत्पादन, वितरण तथा प्रचार प्रसार गर्न पाइने छैन ।

३९. स्वास्थ्य सेवामा तुरासन :

(१) गाउँपालिकाले आफ्नो तथा आफू मातहतका स्वास्थ्य संस्थाहरूको बार्षिती प्रदान गरेको स्वास्थ्य सेवाको सामाजिक लेखा परिक्षण गराउनु पर्नेछ ।

(२) गाउँपालिकाले स्वास्थ्य संस्था तथा स्वास्थ्यकर्मीको कार्यधेरमा हुने हिसा रोक्न र सुरक्षा प्रदान गर्न बहुपक्षीय सम्बन्ध गरी उचित व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(३) गाउँपालिका र आफू अन्तर्गतका सम्मुण स्वास्थ्य संस्थाहरूमा नागरिकहरूको स्वास्थ्य सेवा पाइने र सो सम्बन्धी सुर्क्षीचत हुने हक्कलाई सुनीरित गर्न नागरिक बडापत्र अनीवार्य राजु पर्नेछ । यस कार्यको लागि अन्य सञ्चारको साधन समेतको प्रयोग गर्न सक्नेछ ।

(४) गाउँपालिका वा यस अन्तर्गतका सम्पूर्ण स्वास्थ्य संस्थाहरूमा नागरिक वा सेवायाहीको सुभाव तथा युनासोलाई सम्बोधन गर्न सुभाव सङ्कलन र सोको उचित सम्बोधन गर्ने स+पत्रको विकास गर्नु पर्नेछ ।

४०. बैक खाता सञ्चालन :

(१) गाउँपालिका मातहतमा रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरूले गाउँपालिकाको लेखा प्रणालीमा सामज्ज्यता हुने गरी छुँडे बैक खाता सञ्चालन गर्न सक्नेछन् ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम रकेको बैक खाता व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष र सदस्य साचिवको संयुक्त दस्तखतबाट सञ्चालन हुनुपर्नेछ ।

परिच्छेद - १२

स्वास्थ्य अनुसन्धान, सुचना व्यवस्थापन, अनुगमन, भूल्याङ्ग तथा सुपारिवेश

(१) गाउँपालिकाले स्वास्थ्य सेवासँग सम्बन्धित विषयमा अध्ययन, अनुसन्धान तथा खोजको व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

(२) गाउँपालिकाले नगर भित्र उपलब्ध औषधी जन्य जडीबुटीको अध्ययन अनुसन्धान गरी त्यसको संरक्षण, विकास, उपभोग गर्न बहुपक्षीय सहकार्य गर्न छुँडे कार्यविधि बनाई कार्य गर्नेछ ।

४२. सूचना व्यवस्थापन :

- (१) स्वास्थ्यशाखाले स्वास्थ्य व्यवस्थापन सूचना प्रणाली तथा आपूर्ति व्यवस्थापन सूचना प्रणालीलाई व्यवस्थित गर्नु परेक र सोबो आधारमा प्रत्येक बर्ष स्वास्थ्य सूचना प्रणालीलाई व्यवस्थित गर्नु परेक र सोबो आधारमा प्रत्येक बर्ष स्वास्थ्य सूचना प्रणाली बोर्ड द्वारा लिएका हरेक सेवामालीको स्वास्थ्य व्यवस्थापन भेज्देको बारिंग प्राति प्रतिवेदन तथा गर्नुपर्नेछ ।

- (२) प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थाबाट देवा लिएका हरेक सेवामालीको स्वास्थ्य व्यवस्थापन सूचना प्रणाली बमोजिमको अभिलेख राख्ने र सो अनुसारको प्रतिवेदन तोकिएको निवाय समझ प्रतिवेदन देश गर्नु सम्भवित स्वास्थ्य तथा र गाउँपालिका स्वास्थ्य शाखा प्रमुखको दायित्व हुनेछ ।

४३. अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा सुपरिवेक्षण :

- (१) गाउँपालिका मातहत रहेका सरकारी स्वास्थ्य संस्था तथा गाउँपालिकाले स्वीकृती प्रदान गरेको निजी तथा गैरसरकारी स्वास्थ्य संस्थाहरूले गाउँपालिकाले तोकेको सम्बद्ध अनुसार देवा प्रदान र सर्त पूरा गरे वा नगरेको साम्बन्धमा गाउँपालिका जाकै वा अन्य निकाय मार्फत नियमन, निरिक्षण, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्न सक्नेछ ।
- (२) स्वास्थ्य संस्थाहरूबाट प्रतिवेदन गाइएका सेवामालीको तथ्याङ्क र आपूर्ति व्यवस्थापनको सूचना प्रतिवेदनको स्वास्थ्य शाखा मार्फत नियमित तथ्याङ्क गुणस्तर परिक्षण गर्नुपर्नेछ ।
- (३) गाउँपालिकाको सूचनकहरूको आधारमा सेवा प्रवाहको अवधारको अनुगमन गरी सम्बन्धीका सूचनकहरूको आधारमा सेवा दिएका हरेक सेवामालीको स्वास्थ्य शाखा भारी अधिकारीले गरेको सामिति गाइएका सूचनकहरूको आधारमा सेवा प्रवाहको अवधारको अनुगमन गरी गर्न सक्नेछ ।
- (४) गाउँपालिकाको स्वास्थ्य शाखाको सम्बन्धी अन्य व्यवस्था प्रचालित कानून बमोजिम हुनेछ ।
- (५) उपदफा (१), (२), (३), (४) बमोजिम जारिवाना गर्नु अधिकारीले गरेको सामिति गाठन तोकिएका बमोजिम काम, कर्तव्य र ओधिकार भएको छानावन सामिति गाठन गरी छानावन गर्नेछ ।
- (६) गाउँपालिकाको तथा तोकिएको अधिकारीले गरेको सामिति आदेश उपर कानून बमोजिम पुनरावेदन लानेछ ।

४४. प्रचलित कानून बमोजिम सजाय हुने :

- (१) यस ऐन बमोजिम सजाय हुने कुनै कफुरमा अन्य प्रचालित कानून बमोजिम पनि सजाय हुन सक्ने अवधारहेद्दै भने सोहि कानून बमोजिम सजाय गर्न यस ऐनले बाधा पुऱ्याउने छैन ।

परिच्छेद - १३

विविध

४५. जारिवाना गरिने :

- (१) कर्मसुले सरकारी, सामुदायिक, सार्वजनिक गुटीको स्वामित्वमा सञ्चालित स्वास्थ्य संस्था तथा स्वास्थ्य देवा व्यवस्थायको सम्पति हिनोमिना वा नोकसान गरेमा त्वरस्तो व्यक्तिलाई सामितिले पेश गरेको राय सुझाव तथा प्रतिवेदनको आधारमा न्यायिक समितिले विगो अमुल गरी विगो बमोजिम जारिवाना गर्न सक्नेछ ।

- (२) कुनै पनि स्वास्थ्य सेवा प्रदायक मरमा वा व्यक्तिले यस ऐन विवारित कुनै काय परेमा गाउँपालिकाले तोकेको मापदण्ड पुरा नगरेमा, गाउँपालिकाले दिएको निर्देशन पालन नगरेमा कयारको गाम्भीर्यतालाई विचार गरी गाउँपालिकाको न्यायिक समितिले दुइ लाख रुपैयो राम जारिवाना गर्न सक्नेछ ।

- (३) कर्मसुले देहायका कायं गरेमा, गर्न लगाउदमा वा सो कायं गर्न सहयोग पुऱ्याएमा त्यस्तो व्यक्तिलाई कसुरको मात्रा हेरी प्रचलित कानूनले तोकेको बमोजिम सजाय हुनेछ ।
- (४) उपचार, सेवा र सेवासंग सम्बन्धित विषयको व्यक्तिगत गोपनियता भइ गरेमा,

- (ब) स्वास्थ्य परिक्षण उपचार तथा सेवा दिएका लापरवाही, विभेद वा गैर जिम्मेवारीपूर्ण कायं गरेमा,

- (ग) उपचारमा बदीनियत राबी दुख दिएमा, अमर्यादित कायं गरेमा,

- (घ) कानून विपरीतका अन्य कायं गरेमा,

- (५) उपदफा (१), (२), (३), (४) बमोजिम जारिवाना गर्नु अधिकारीले गरेको सामिति गाठन तोकिएका बमोजिम काम, कर्तव्य र ओधिकार भएको छानावन सामिति गाठन

- गरी छानावन गर्नेछ ।

४६. प्रचलित कानून बमोजिम सजाय हुने :

- (१) यस ऐन बमोजिम सजाय हुने कुनै कफुरमा अन्य प्रचालित कानून बमोजिम पनि सजाय हुन सक्ने अवधारहेद्दै भने सोहि कानून बमोजिम सजाय गर्न यस ऐनले सुपरिवेक्षण गर्नुपर्नेछ ।

परिच्छेद - १४

विविध

४७. सुरक्षित भेज्देको रूपमा कारबम गर्नुपर्ने :

- (१) स्वास्थ्य संस्थामा वतन्त्र र भय रहित रूपमा उपचार तथा सेवा पाउने वातावरण सिर्जना गर्न तथा कुनै पनि किसिमको अवाञ्छित क्रियाकलाप हुन नदिने गरी सुरक्षित भेज कारबम गर्नु सक्नेछ ।

(२) उपदण्ड (१) बमोजिम सुरक्षित क्षेत्र कायम गर्दा स्वास्थ्य संस्थाले पालना गर्नु पर्ने सर्त तथा मापदण्ड कार्यपालिकाले निर्धारिण गरे बमोजिम हुनेछन् ।

(३) कुनै पनि स्वास्थ्य संस्थामा उपचार तथा सेवामा लिंज, धर्म, चर्ण, जात, चर्ण आदिको आधारमा भेदभाव एवं इच्छावाही दण्डनीय हुनेछ ।

(४) कुनैपनि स्वास्थ्य संस्थामा उपचार तथा सेवा हिंदा सेवा लिनेको व्यक्तिगत गोपनियताको हक सुरक्षित गराउनु सम्भवित स्वास्थ्य संस्था र कार्यरत स्वास्थ्यकर्मीको कर्तव्य हुनेछ । व्यक्तिगत गोपनियताको हक सुरक्षित नभएको चा कुनैपनि बहानामा अन्यथा भए गरेको पाइएमा प्रचलित कानून बमोजिम कारबाही हुनेछ ।

४७ निजी स्वास्थ्य बच्यन संस्थान र दूला अस्ताल सञ्चालनका लागि सिफारिस :

(१) संधीय, प्रादेशिक मापदण्ड अनुरूप निजी स्तरमा स्वास्थ्य अध्ययन संस्थान, अस्ताल वा निदान केन्द्र स्थापनाका लागि सम्बन्धित बडा र गाउँपालिकावाट सिफारिस लिनु पर्नेछ ।

(२) उपदण्ड (१) बमोजिमको सिफारिस लिदा वातावरणीय प्रभाव अध्ययन गरी स्थानीय स्तरमा पर्ने नकारात्मक प्रभावहरूको चूनीकरणका लागि कार्यक्रम र बजेट प्रस्ताव गरिएको हुनु पर्नेछ ।

(३) उपदण्ड (१) बमोजिमको सिफारिस लिदा गाउँपालिकाको आर्थिक एनले तोके बमोजिमको राजश्व दस्तुर बुझाउनु पर्नेछ ।

४८. बमोजिमकालीन व्यवस्था :

५१. सांकेतिकलीन व्यवस्था : यस ऐनले तोकिएको तथा तोकिए बमोजिम हुने भनी व्यवस्था गरेको काम नियमावली नआएसम्म कार्यपालिकाले गर्न सक्नेछ ।

५२. प्रचलित कानून बमोजिम हुने : यस ऐनमा लेखिएजति विषय यसै ऐन बमोजिम र यस ऐनमा नतोकिएको विषयको हकमा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

५३. बाधा बढकाउ फुकाउने बाधिकार : यस ऐनको कार्यान्वयन गर्न कुनै बाधा अडकाउ परेमा कार्यपालिकाले त्यस्तो बाधा अडकाउ हटाउन ओदेश जारी गर्न सक्नेछ ।

५४. बारेजी र बचाउ :

(१) यो ऐन बन्नु भन्ना पहिले प्रचलित कानून अनुसार भए गरेका कामहरू यसै ऐन अनुसार भएको मानिनेछ र अन्य विषयमा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

(२) संधीय र प्रादेशिक कानूनसँग बाधिकार गण्डा बाधिकार गण्डा यस ऐनका दफा र उपदण्डहरू बाधिएको हदसम्म स्वतः खारेज हुनेछ ।

प्रामाणिकरण भिति : २०७८/११/०२ गाते

बाजाले

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
लोक बहादुर शाही

(१) गाउँपालिका क्षेत्र भित्रका सञ्चालनमा रहेका सम्पूर्ण स्वास्थ्य संस्थावाट सेवा लिएका हरेक सेवाग्राहीको अभिलेख सुरक्षित रूपमा राख्ने र तोकिएको निकायमा प्रतिवेदन गर्ने व्यवस्था मिलाउनुपर्ने छ ।

(२) गाउँपालिका तथा सम्बन्धित निकायले माग गरेको अवधारणा वा कुनैपनि सम्भयमा तोकिएका विवरणहरू माग गर्ने निकायमा पेश गर्नु सम्भवित संस्थाको जिम्बेवारी हुनेछ ।

४९. नियम बनाउने बमोजिमकालीन व्यवस्था : यो ऐन कार्यान्वयनको लागि गाउँपालिकाले आवश्यक नियमहरू बनाउन सक्नेछ ।

५०. आपदण्ड, निर्देशिका र कार्यविधि बनाउन सक्ने : यस ऐनको कार्यान्वयनको लागि कार्यपालिकाले आवश्यक मापदण्ड, निर्देशिका र कार्यविधि बनाउन सक्नेछ ।